

Tu B'Shvat - Tithes, Trees and Triumph

Rabbi Shmuel Silber

*Dedicated as a z'chus for a refuah shelaimah for Chaim Shlomo ben Malka*1. שולחן ערוך אורח חיים סימן קלא סעיף ו

נהגו שלא ליפול על פניהם ... בט"ו בשבט

2. משנה ברורה סימן קלא ס"ק לא

(לא) בט"ו בשבט – שהוא ר"ה לאילנות ונוהגין האשכנזים להרבות אז במיני פירות של אילנות:

3. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ב עמוד א

/משנה/. ארבעה – ראשי שנים הם. באחד בניסן – ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול – ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי. באחד בתשרי – ראש השנה לשנים, ולשמיטין, וליובלות, לנטיעה, ולירקות. באחד בשבט – ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים: בחמשה עשר בו.

4. ר' עובדיה מברטנורא מסכת ראש השנה פרק א משנה א

ראש השנה לאילן – לענין מעשר פירות שאין מעשרין פירות אילן שחנטו קודם שבט. על שחנטו לאחר שבט, דבאילן אזלינן כתר חנטה. אי נמי נפקא מיניה לענין שנה שלישית של שמיטה שנוהג בה מעשר עני, שאותן פירות שחנטו מר"ה של שנה שלישית עד שבט דנין אותן כפירות של שנה שניה שעברה ונוהג בהן מעשר ראשון ומעשר שני, ומשבט נוהג בהן מעשר ראשון ומעשר עני:

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעב סעיף ג

צבור שבקשו לגזור תענית שני וחמישי ושני, ופגע בתענית ט"ו בשבט, התענית נדחה לשבת הבאה כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות

Approach #1:6. נפש דוד (אדרת וצוק'ל)

טו) ביום חמשה-עשר-בשבט, למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ז"ל ובגמ' ר"ה יד: והלאה, וחזרתי לחדש דבר מה כפי ערכי, ויהא חשוב כקיום המצוה במעשר אילן והתפללתי לדי' שיזכני באותה המצוה בפועל ממש מן התורה. ומאז נראה לי, שמה שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב, שלא לומר בו תחנון, הוא להזכירנו מצות הפרשת מעשר אילנות, וכדחז"ל על הפסוק שתי לבך למסלה דרך הלכת, עשי לך ציונים, וכפרש"י מהספרי פ' עקב, על פסוק ושמתם את דברי אלה, וכמו שכתבתי בחיבורי „זכר למקדש" בס"ד.

Aderet - Rav Eliyahu Dovid Rabinowitz-Teomim (1843-1905)

Approach #2:**7. מאור ושמש שמות רמזי ט"ו בשבט**

והנה, מטבע האדם – שבימות החורף המאכל ערב לו ותאות האכילה מתגבר יותר מבימות החמה, שמחמת החמימות איננו מתהנה כל כך באכילתו; אמנם בעת שהקור מתגבר מאד – גם כן לא יערב לו לאכול ולשתות מחמת חוזק הקרירות. אכן, בחדש שבט שחוזק הקור מתמעט קצת – אזי ינעם לאדם באכילתו יותר מבשאר ימות השנה. ועל כן אז בחדש שבט – העת היותר נכון למשול על תאותו, שלא למלאות תאותו במאכלים. ועל ידי זה שמקדש עצמו במותר לו ושובר תאותו, ומגביר השכל על החומר – על ידי זה הוא ממשיך בעת הזאת חיות חדש לכל הנבראים מדומם צומח חי מדבר. ובאילנות ניכר זאת, שמאז והלאה מקבלין כח לבלב ולהתנוצץ.

Rav Kalonymos Kalman haLevi Epstein was born in Cracow in 1751 / 5511 to his father R. Aharon. R. Kalonymos was a disciple of R. Elimelech of Lizensk, the Seer of Lublin, and other great Chassidic leaders. He died in 1823.

8. מגן אברהם סימן קלא ס"ק טז

טז – בט"ו בשבט – ראש השנה לאילנות. ונוהגין האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות (תיקון יששכר דף ס"ב כ"ה):

Approach #3:**9. בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר ב – ראש השנה לאילנות**

ד) תשכיל ותתבונן ... בענין ההוא גר שבא לשמאי (שהוא מסטרא דגבורה ויראה [זוה"ק ח"ג רמ"ה ע"א]) ואמר למדני כל התורה כולה על רגל אחד [שבת לא א], דחפו באמת הבנין שבידו (אצל שמאי שהיה מסטרא דגבורה ויראה היה בידו אמת הבנין, דהבנאי מתחילתו מצייר כל הבנין כולו כאחד במחשבתו וזה אינו דבר המתקיים, ואחר כך בונה על ידי צמצומים שונים באמת הבנין היום כך ולמחר כך עד שנגמר הבנין וזהו דבר המתקיים, הבן), והלל קרבו לההוא גר, כי הלל מסטרא דחסד אהבה, הנה למדו ענין אהבה דעלך סני וכו' הוא מצות ואהבת לרעך כמוך וכו' [ויקרא יט יח] ... והנה חידוש הלבנה בחדשה נקודה, ומוספת במדריגה יום אחר יום עד שתעמוד על מילואה בט"ו, הנה ענין החידוש מהתחלת החודש ומוספת בכל יום הוא דמיון התורה, שהאדם מעצמו יוסיף בכל יום יותר שכל מושכל עד יוציא מכח אל הפועל מה שהוא בכח שכל נשמתו, ומילוי הלבנה הוא דמיון התורה שהאדם מתבונן עד אשר לא יצא לאויר העולם שמלמדין אותו כל התורה כולה [נדה ל ב] ... על כן הוא ראש השנה לאילנות, כי האדם עץ השדה [דברים כ יט], ומעתה תשכיל, באחד בשבט הוא כדברי בית שמאי שהם מסטרא דגבורות, ובט"ו בו הוא דברי בית הלל שהם מסטרא דחסד אהבה, על כן אמר כדברי בכ"ף, הבן הרמיזות הללו.

Rav Zvi Elimelech Shapira of Dinov was born in 1785. He was a close disciple of R. Ya'acob Yitzchac Horowitz, the Chozeh (Seer) of Lublin, and other great Chassidic leaders. He served as rabbi of a number of Polish Jewish communities, the last ones being Munkatch and Dinov. He became a Chassidic leader in 1815.

10. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

א. תנו רבנן: מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: כמה תורות יש לך? אמר לו: שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב – אני מאמינך, ושבעל פה – אני מאמינך. גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בניזיפה. בא לפני הלל – גייריה, יומא קמא אמר ליה: א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה. אמר ליה: והא אתמול לא אמרת לי הכי? אמר לו: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עלי!

ב. שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד – זו היא כל התורה כולה, ואידך – פירושה הוא, זיל גמור.

ג. שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד. אמר: הללו למי? אמרו לו: לכהן גדול, אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתגייר, בשביל ששימוני כהן גדול. בא לפני שמאי, אמר ליה: גיירני על מנת שתשימוני כהן גדול. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל – גייריה. אמר לו: כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות? לך למוד טכסיסי מלכות. הלך וקרא, כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר ליה: מקרא זה על מי נאמר? אמר לו: אפילו על דוד מלך ישראל. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו: ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכרי ישראל – כתיב עליהם והזר הקרב יומת, גר הקל שבא במקלו ובתרמילו – על אחת כמה וכמה! בא לפני שמאי, אמר לו: כלום ראוי אני להיות כהן גדול? והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת! בא לפני הלל, אמר לו: ענוותן הלל, ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה.

ד. לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד, אמרו: קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה.

11. דברים פרק כ

(יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור:

19. When you besiege a city for many days to wage war against it to capture it, you shall not destroy its trees by wielding an ax against them, for you may eat from them, but you shall not cut them down. Is the tree of the field a man, to go into the siege before you?

12. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יד עמוד א

באחד בשבט ראש השנה לאילן. מאי טעמא? אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: ... אף על פי שרוב תקופה מבחוץ, הואיל ויצאו רוב גשמי שנה.

13. רש"י מסכת ראש השנה דף יד עמוד א

הואיל וינאלו רוב גשמי שנה – שכזר עזר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה כשרף בחילנות, ונמאלו הפירות חונטין מעתה.